

Om att nyanlända till den svenska landsbygden i Finland

Jan-Ola Östman

Helsingfors universitet

jan-ola.ostman@helsinki.fi

janola.ostman@gmail.com

janolaostman.net

Symposium om
Svenskan och språkundervisning
i flerspråkiga klassrum
Föreningen för nordisk Filologi
Helsingfors den 8–9.2.2018

LIRA

Language and integration in rural areas in Swedish-language Finland and in Sweden

- Jan-Ola Östman
- Lena Ekberg
- Marion Kwiatkowski
- + Leila Mattfolk, Lieselott Nordman, Jenny Stenberg-Sirén, Sofia Stolt; Sandra Holmlund, Emilia Reitamo; ...
- Studerar integration i den sociopolitiska ”periferin” i Finland och i Sverige:
 - Utmaningar som möter invandrare i små dialektala språksamhällen
 - Olika språkvarieteteters roll i integrationsprocessen

LIRA

- Fokus på språkanvändning, variation, språkkontakt, identitet och ansvar
- Förhållandet mellan språk och integration
 - från ett allmänlingvistiskt/grammatiskt/pragmatiskt perspektiv
 - Hur ser nyanländas svenska ut, speciellt grammatiska/pragmatisk drag?
 - Hur påverkar eventuellt nyanländas språk och kommunikativa projekt den traditionella lokalbefolkningens språkliga strategier
 - från ett sociolingvistiskt/språksociologiskt perspektiv
 - Vilken syn har administratörer och politiker på språksituationen i respektive by och kommun?
 - Vilka uttalade åsikter och underliggande attityder har den traditionella lokalbefolkningen om det senmoderna samhälle som håller på att byggas upp på landsbygden?
- Ideologiskt: identitetskonstruktion hos inflyttade och hos den traditionella lokalbefolkningen

Data

Tre fältarbeten hittills, 2014, 2015, 2016
tyvärr ingen projektfinansiering

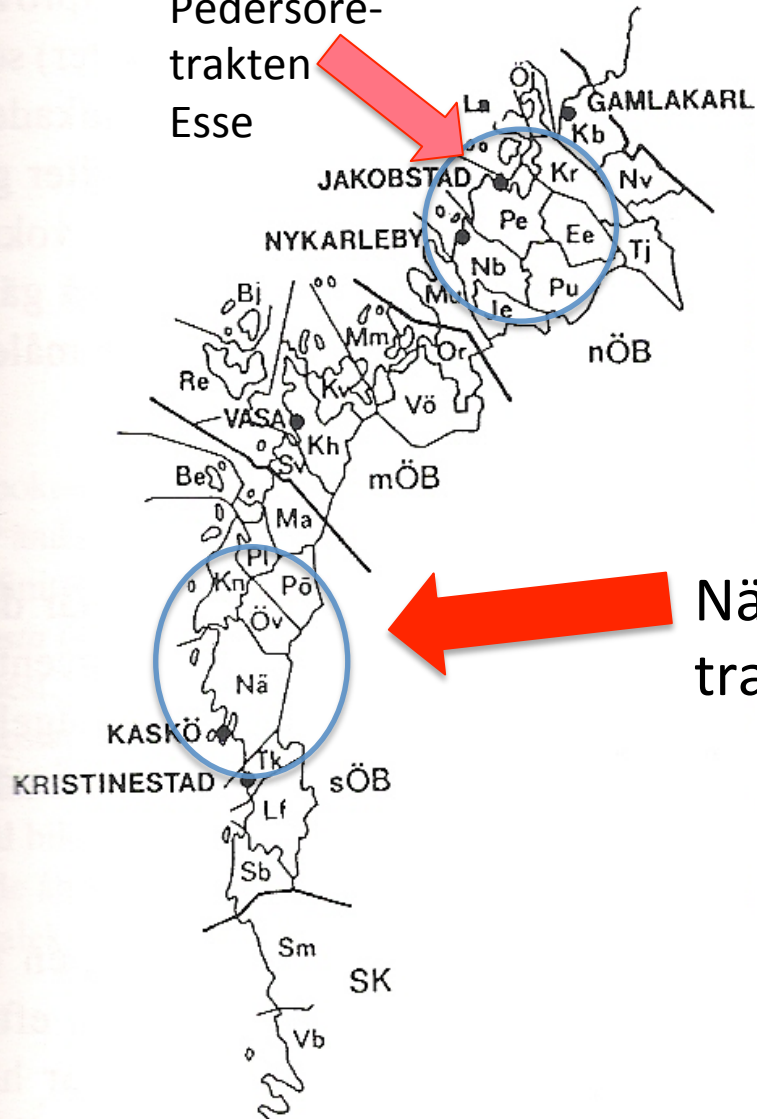
- Hela samhällen i fokus:
 - invandrare: flyktingar, arbetsinvandrare, immigranter; invandringsålder, "ursprungsland"; första och andra generationen
 - den traditionella lokalbefolkningen: unga ~ äldre
 - politiker; administratörer; lärare
- Fokusgruppdiskussioner om språk och integration → audio och video
 - Hur viktigt är det att tillägna sig standardsvenska respektive den lokala dialekten?
 - Hur viktigt är det att behålla sitt modersmål/arvsspråk och sin kultur?
 - Hur ser man på kopplingen mellan språk(användning)/kultur och identitet?
 - Samt traditionella: Vilka språk använder man med sina barn, sin partner, sina arbetskamrater?
- Intervjuer → audio
- Sociolingvistiska parametrar

Analys

- Analys av språkdata
 - Lexikala uttryck; kategorisering & prototyper
 - Grammatik; funktionell grammatik & konstruktionsgrammatik
 - Demonstrativa o.a. pronomen, best. och obest. artiklar
 - Marion: referatmarkörer (quotatives) + evidentialitet, epistemicitet
 - Pragmatiska partiklar: diskurs, stajling och genrer
 - Namn – socioonomastisk analys
- Narrativ analys → ideologi och ansvar
 - Hur uttrycker deltagarna sin identitet i dialog och berättelser (Bamberg & Georgakopoulou 2008, De Fina 2013, 2005)
 - Positioneringar och konstruktioner
 - "life stories" & "small stories"

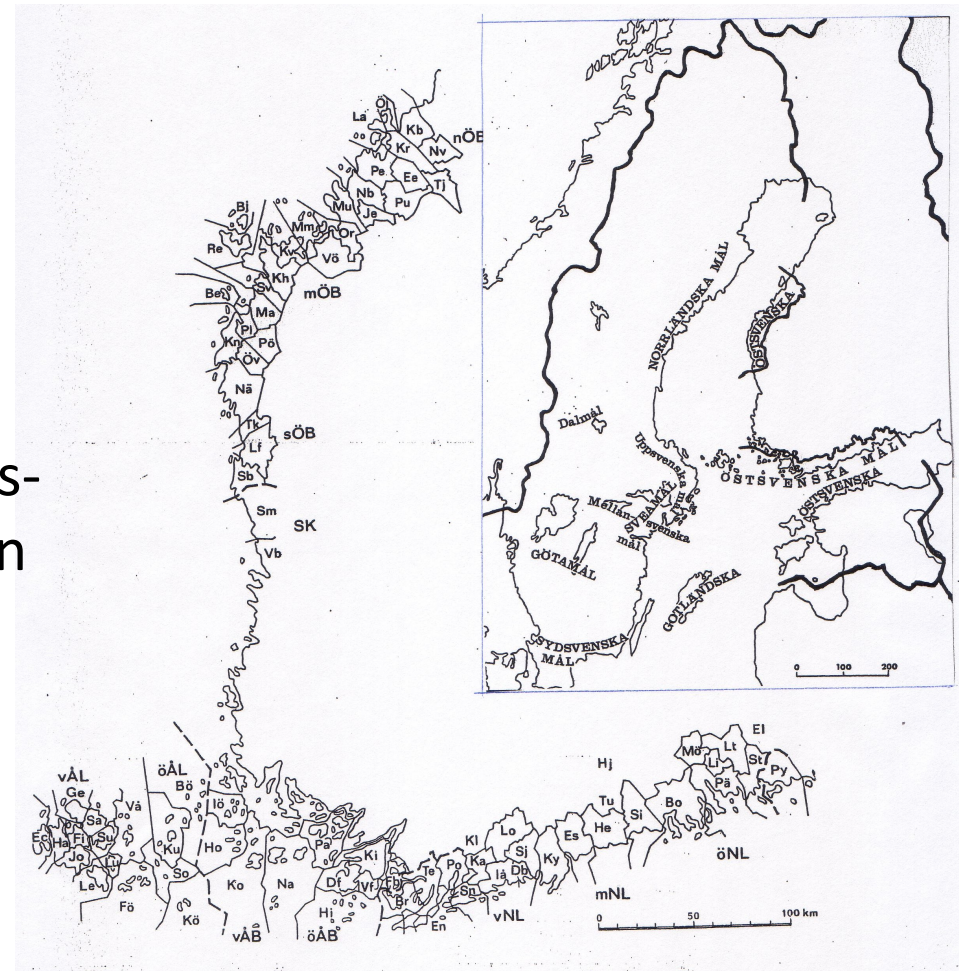
Österbotten

Pedersöre-
trakten
Esse

Svenskfinland

80 rurala/traditionella dialekter + 20
stadsmål

Närpestrakten och Pedersöretrakten

- Invandring och integration ser ut att fungera väldigt bra på den svenska landsbygden
 - Låg arbetslöshet; få nyanlända; familjer tas väl om hand av flera stödfamiljer i byn
- Invandrare till Närpes och Korsnäs har i hög grad integrerats i lokalsamhället
 - Pratar den lokala varieteteten – till en viss del
 - Representeras i kommunfullmäktige etc.
 - Andra generationens invandrare kan/pratar närpesdialekt
- Korsnäs (2 300 inv.) tidigare världens mest svenskspråkiga kommun; nu en av de mest invandrartäta i Finland – procentuellt
- Esse (ca 3 200 inv.) i Pedersöre kommun
 - Invandring en relativt ny företeelse

Fokus på:

Närpes

- Närpes har ca 9 500 invånare
- Fram till den 1 januari 2017 var Närpes den enda officiellt enspråkigt svenska kommunen i Finland förutom kommunerna på Åland; nu officiellt tvåspråkig
- 87 procent har numera svenska som modersmål, ca 5,5 procent finska och mer än 7 procent har andra modersmål; ca 10 procent av befolkningen har utländsk bakgrund
- Växthusodling, karosserifabriker i kommunen: även arbetsinvandring
- **Bosnien**, Vietnam
- Estland, Ryssland, Palestina, Rumänien etc.

Invandring och integration i Närpes

- Första flyktingar som integrerades på svenska
 - November 1988; tre familjer från Vietnam
 - 1990-talet: flyktingar från Bosnien
 - Närpes har en ”lång” tradition av invandring och integrering på svenska
 - ”Närpesmodellen” ses som förebild och tillämpas på andra orter

Närpes

- Traditionellt ett till 100 % svenskspråkigt samhälle
 - Närpesdialekten
- Närpesmodellen för integration
 - En modell för ”framgångsrik” integrering av flyktingar och immigranter
 - Arbete, bostad, understöd (”vänfamiljer”) i fokus
 - Viktigt att inkludera samhället i sin helhet i detta
- Invandrare som kommer till landsbygdsorter i Svenskfinland måste lära sig
 - (a) standardfinlandssvenska
 - undervisas i ett år för immigranter
 - används på de lägre klasserna i skolor i Närpes
 - (b) en dialekt som är mycket annorlunda än standardvarieteteten
 - (c) finska, när de rör sig utanför Österbotten

Identitetskonstruktion

= Ansvarskonstruktion

- Ansvar gentemot
 - sig själv och ens ”grupp”
 - den nya platsen → det nya stället
 - det som håller ihop samhället; Närpesdialekten viktig
 - ”hemlandet”
- Identitet är inte något statiskt som utdelas
 - Man kan – och måste – själv aktivt skapa sin identitet
 - ... skapa sin förståelse av sig själv och av andra
 - Samtidigt som det är samhällets ansvar att stödja olika typer av identitetsskapande

Fokus 1:

Gruppdiskussion med fem kvinnor med bosniskt ursprung

- Den yngsta (Lejla) är ca 30 år, den äldsta (Ana) är över 50 år; de övriga tre (Zlata, Marija, Vesna) är ca 35 år
- *Identitet* – så som den framstår och framkommer i samtalssituationen; intersubjektivt konstruerad och dynamisk
- **Det narrativa själv**et och hur det kommer till uttryck i ”small stories”

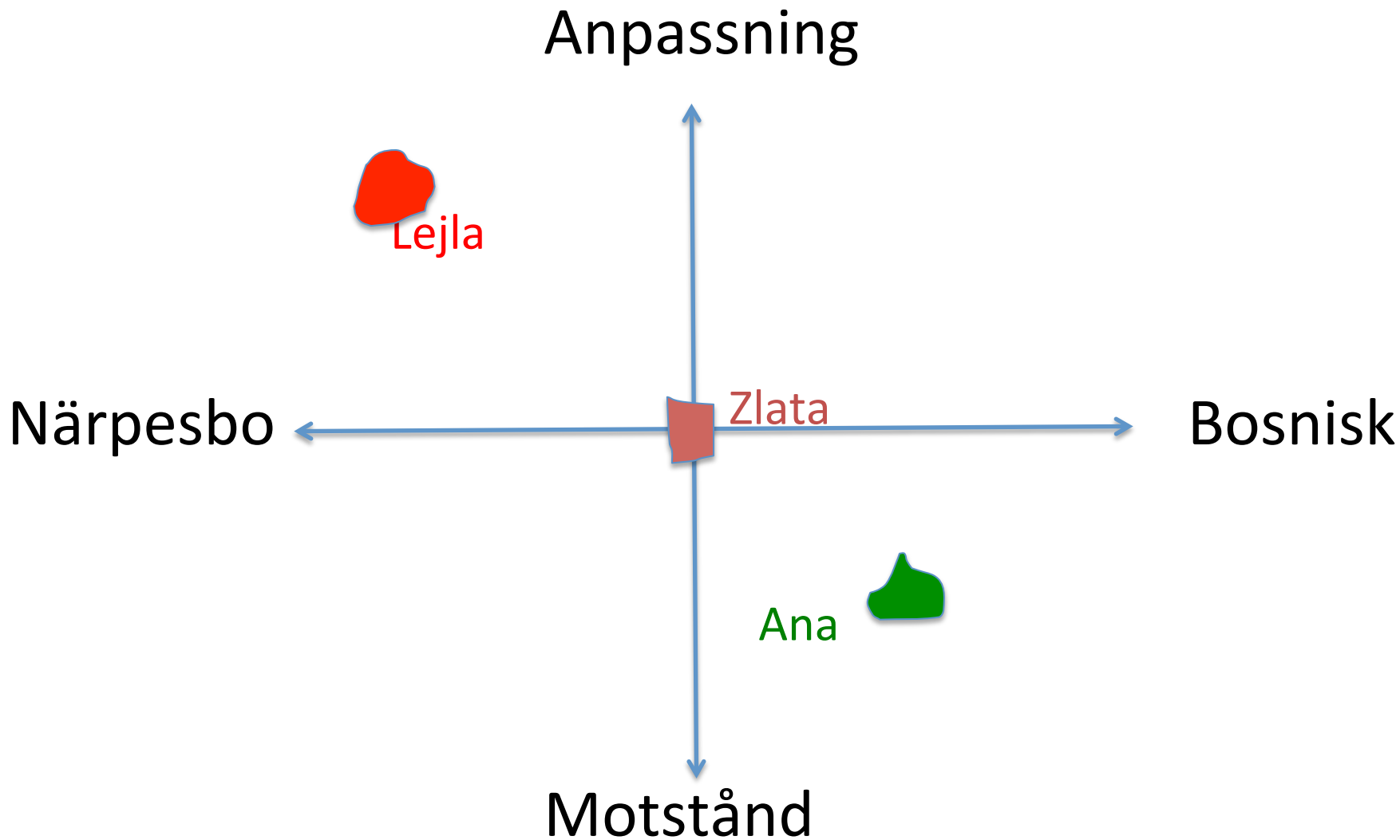
Fokus 1:

Gruppdiskussion med fem kvinnor med bosniskt ursprung

- Den yngsta (**Lejla**) är ca 30 år, den äldsta (**Ana**) är över 50 år; de övriga tre (**Zlata**, Marija, Vesna) är ca 35 år
- *Identitet* – så som den framstår och framkommer i samtalssituationen; intersubjektivt konstruerad och dynamisk
- **Det narrativa själv**et och hur det kommer till uttryck i ”small stories”

Närpesbo ~ bosnier

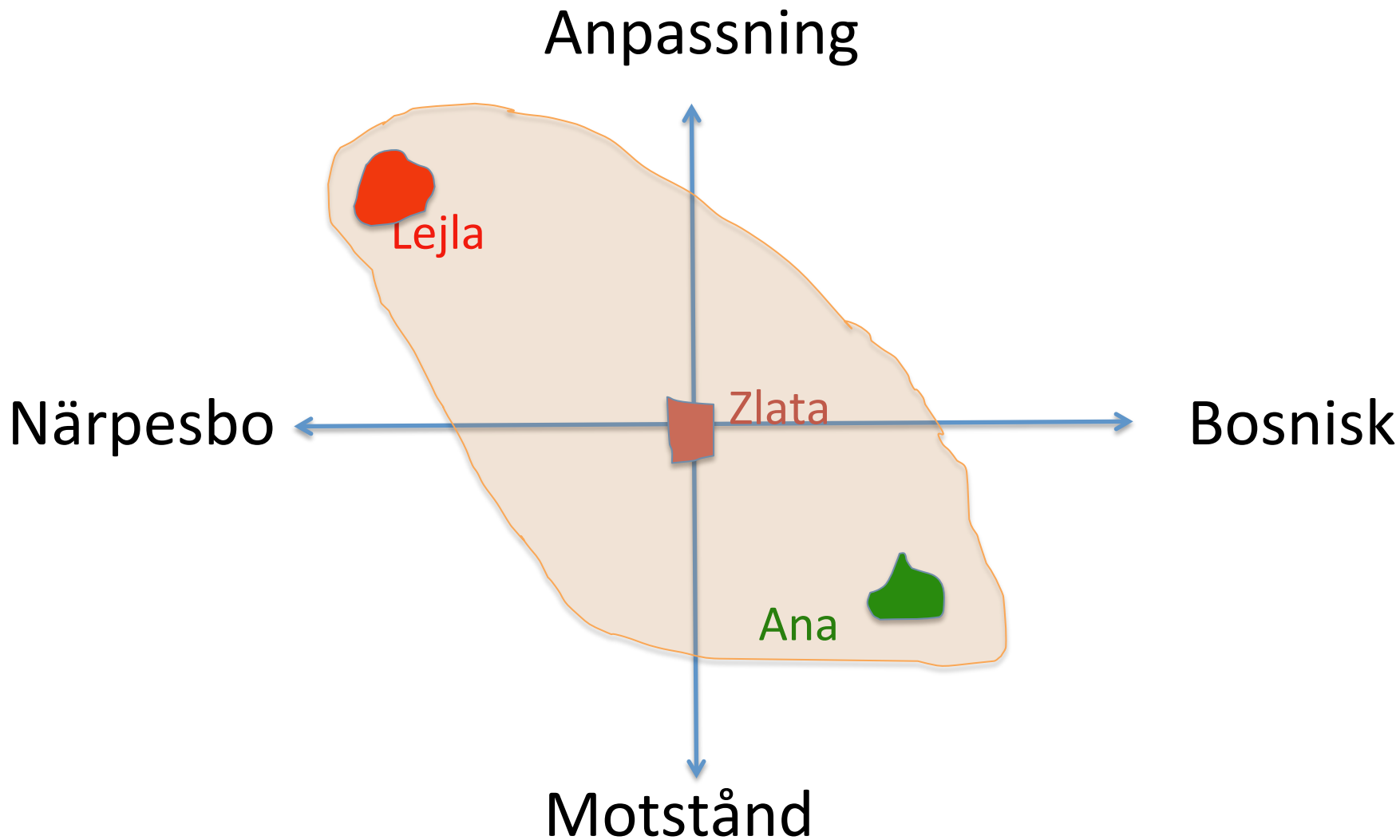
- Tre positioner exemplifierade
 - a. Lejla tycks identifiera sig helt och hållet som Närpesbo
 - gift och har barn med en Närpesbo
 - talar inte bosniska med sina barn; har dåligt samvete för det
 - Självvald anpassning: hon känner sig "mer som närpesbo" och "dom [närpesborna] tar mig som närpesbo [...] dom kan säga 'dom där bosnierna' dom menar inte mig [...] du är inte samma"
 - b. Ana har en stark vilja och motivation att lära sig svenska, men är kritisk till hur hon ibland blir bemött av Närpesborna
 - "small story" om sin upplevelse i ett café – i relation till griskött
 - *"vi kan inte integrera oss hundra procent"*
 - c. Zlata intar en mellanposition
- Alla tre uttrycker både **distans/motstånd** och **närhet/anpassning** till Närpesborna och positionerar sig under diskussionens gång på olika sätt i förhållande till "bosnisk" och "Närpesbo" som två poler

Sammantaget konstruerar de gemensamt

En "tredje position"

- Distansen och närheten återkommer i olika verbala skepnader i diskussionerna, men de två positionerna tycks inte vara oförenliga, snarare amalgamerade i **en tredje position**, jfr "third space" – ambivalens, hybriditet (Homi Bhabha 1994)
- ... inte ambivalens i termer av osäkerhet och oklarhet ... utan **ambivalens som resurs**
 - Förhåller sig neutralt till konflikter i Närpes/på landsbygden (t.ex. svenska ~ finska)

Identitetskonstruktion i detalj

- Olika perspektiv i migranternas små berättelser i deras strävan efter att skapa en tredje position, ett annorlunda tillhörande, en egen identitet
 - I tillägg till att främst karakterisera sig som **bosnier** (Ana & Vesna), eller att uppgå i det nya **lokalsamhället** (Lejla)
- Tre olika roller som tredje positioner:
 1. Som **ambivalent medlare** (mellan olika grupper i samhället), genom att uttrycka solidaritet i olika riktningar - Jfr **Zlata** nedan
 2. Som **dubbelt marginaliserad**, dvs. en uppfattning om att man inte anses höra hemma i den traditionellt lokala befolkningsgruppen eller i ens "egen" etniska grupp, de positionerar sig och blir positionerade som immigranter – en svår och slitande ansvarskonstruktion; jag är (bara) jag – Jfr **Luka**
 3. Som **emigranter**, dvs. som tillhörande ett slags "föreställd gemenskap" (imagined community) tillsammans med andra (generationens) migranter i diasporan – tar själv ansvar att skapa sig en ny identitet; Jfr **Jasminka**

Zlata

- Visar tillhörighet till såväl bosnier som Närpesbor samtidigt som distansen till båda grupperna upprätthålls
- Har en ambivalent hållning gentemot närpesdialekten och sin egen användning av den; hon berättar med stolthet hur glad hennes lärare blev när det första svenska ord hon sa var på närpesdialekt:

"hon kommer aldrig glömma bort första ordet som hon hörde av mig och det var på närpesdialekt"

- Samtidigt vill hon undvika att bli en "äkta Närpesbo"
*"om jag int lär mig [högsvenska] nu så **fastnar jag** och blir en äkta **äkta** närpesbo"*

”Medlaren”

– i relation till Anas berättelse om hur hon blivit illa behandlad på ett café när hon ville veta om en rätt innehåller griskött

ZLATA: *men jag tycker att det här är liksom känsligt område vet ni för att VI KOMMER så här [låtsas betrakta något på bordet med kritisk min] <är det griskött> och ni äter griskött kanske vi har det här om vi liksom kan ko+ fråga på ett annat sätt*

MARIJA: *mm*

ZLATA: *istället att <ursäkta kan du förklara vad finns i den där soppan> vet ni det här liksom hur vi kommer för att vi kommer med det här <är det griskött> och så står vi och ruskar*

Immigranten Lukas dubbla *hem*

- 23 år, 7 mån vid ankomsten till Närpes
- Ambivalensen – den tredje positionen – kan ta sig uttryck som en känsla av dubbel marginalisering (Jfr också Giampapa 2004)
 - *för fem veckor [i Bosnien] e nog för länge för mig # man vill nog bara **hem ti finland** hem ti getto där man hör hemma jä [...]* men då har jag växt upp mentalitet e ju finsk
 - *men om man [...] växer upp då på den tiden # man blev som int mottagen som närpesbo int # man blev ju nog som bara utlänning å så var de färdit så de spelar ju som ingen roll bor jag i Finland eller **åker ner hem** # jag e utlänning [...]*

Emigranten Jasminka – passar inte in

- 16 år, kom till Närpes som nioårig
- Vill inte prata Närpesdialekt, men förstår den
- Hon pratar en standardfinlandssvenska som i många avseenden är påverkad av Närpesdialekten
 - Retroflexer (sje-ljudet), vokalkvalitet, klusilernas kvalitet
 - Använder den pragmatiska partikeln *som* – typisk för Österbotten
- Jasminka vill lämna Närpes
 - Har planer på att få högskoleutbildning i ett mellaneuropeiskt land; har mentalt redan flyttat: lärt sig det landets språk etc.

Emigranterna Dragana och Katarina

- Födda i Närpes; inga (konkreta) planer på att lämna Finland
- Katarina – om möten med andra ungdomar i Bosnien
 - *för # vi träffa som folk som vi ... att som känner som samma sak som vi*
- Och Dragana fortsätter
 - *ja de e just dom där dom e som e från andra länder då*
- Identifierar sig som emigranter och positionerar sig själva tillsammans med andra ungdomar i diasporan, som växt upp i det land föräldrarna immigrerat

”Närpesmodellen fungerar”

- Integrering på landsbygden ser ut att gå ”bättre” än i städernas förorter
- Men alla kan inte dras över en och samma kam
- Det finns många individuella utmaningar även om integreringen generellt sett går relativt bra
 - Jfr arbete, bostad, vänfamiljer
- Invandrare, flyktingar och nyanlända är alla individer
 - Med individuella mål och intressen

Implikationer

- Den tredje positionen är dynamisk och flexibel i relation till "fastställda" etniska konstruktioner
- Identitet och social tillhörighet kan inte beskrivas i termer av "antingen–eller":
 - Social integration i ett flytande senmodernt samhälle (liquid modern society) är typiskt karakteriserade av **ambivalens** och hybriditet (Kraus 2006)
 - Och **ansvar** som görande, som en ständig process av kritiskt ansvarstagande kan ge en trovärdigare bild av vad som sker i relation till migration och integrering/**kontegrering**
 - En form av ansvarstagande – ömsesidigt anpasande

Ambivalens

- = central vad gäller "äganderätten" till en specifik dialekt i relation till social tillhörighet
 - Dialekten är ett ställe (place) snarare än platsdefinierad (space)
 - Dialekten är ett instrument (för många/de flesta invandrare), men ses som central för den lokala identiteten – men Närpesbor har fortsättningsvis (och ges av invandrare) det ideologiska ansvaret för dialekten (som kulturbärare på stället i fråga)
- Dialekt och kultur – ordstäv, talkoarbete, ...

Svenskan i Finland

- FiSveStandard

- Nystandard

- Stads-
regionala
standardv.

- Regionala
standard-
varieteter

- Dialekter

Sverige

Skriftuttal

Hel

Vasa

H:fors

M:hamn

Åbo ?T:fors

≠

≠

≠

≠

V1, V2, V3

H1, H2, H3

M

Å1, Å2

XX

I
n
v
a
n
d
r
a
r
s
p
r
å
k

ZLATA

- *på riktigt jag ha- jag har varit en ri- riktig riktig närpesbo [...] men sen så märkte jag själv liksom att att det här går inte jag måst för att om inte jag lär mig [högsvenska] NU så fastnar jag och blir en äkta ÄKTA närpesbo [skratt] och det är inget fel # jag tycker int det men jag själv vill kunna kommunicera med folk så de inte märker direkt att <jaha hon är från närpes>*

Flera av deltagarna intar en neutral position i den "konflikt" mellan minoritetsspråket svenska och majoritetsspråket finska som de ser omkring sig i kommunen och generellt i Finland; de uttrycker att *de inte förstår "det hatiska" mellan finsk- och svenskspråkiga. De ser sig själva snarast som en tredje part.*

ZLATA:

- *så kommer man hit till närpes eh börjar skolan kommer dit och det första man hör liksom om jag får uttrycka mig så här att <nej satan är det finsk liksom> (.) det är det som pågår i högstadiet alltså det här hatiska mot finska språket så jag blev själv påverkad av det där att <int nån finska nej nej>*

Finska ~ svenska

Vesna:

*”dom satsar så hårt på den där svenskan och det tycker jag är fel man ska satsa både på svenska och finska från början för att **om vi kan lära oss svenska så kan vi lika bra lära oss finska också**”*

”men det är nog från båda sidor det är inte bara finländarna som vill inte tala svensk det finns nog svenskarna som vill inte tala finsk heller och det är deras problem”

”vi har int problem med finländare och int med svensktalande”

Ansvar i praktiken

- Tillämpad pragmatik
 - Sprid information, ge och ta emot råd, samarbeta
 - Lär av andra, ta hem kunskap och för ut den i den Verkliga Världen
- Sju punkter i Ekberg & Östman (2017b)
 1. Immigranter och nyanlända behöver ingen etikett
 2. Integration betyder inte assimilering
 3. Migranter kommer med ny kunskap och annorlunda kompetenser
 4. Migranter har samma kapaciteter som andra
 5. Språk, språkvarieteter och dialekter är både kulturbärare och instrument
 6. En viktig aspekt på integration är ömsesidig acceptans
 7. Kontakt med det tidigare hemlandets språk och kultur är viktiga att upprätthålla

Tre artiklar publicerade om LIRA

- Lena Ekberg & Jan-Ola Östman, 2017. Medlare - eller dubbelt marginaliserad? Identitetskonstruktion hos immigranter i Österbotten. *Svenskans Beskrivning* 35 (81–91), red. av Emma Sköldberg, Maia Andréasson, Henrietta Adamson Eryd, Filippa Lindahl, Sven Lindström, Julia Prentice & Malin Sandberg. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 29.
- Lena Ekberg & Jan-Ola Östman, 2017. [Språk och integration på landsbygden i svenska Österbotten. Språk/Sprog i Norden 2017](#) (17–29), red. av Torbjørgh Breivik. Elektronisk publikation.
- Jan-Ola Östman & Lena Ekberg, 2016. Invandring och ambivalent grupptillhörighet på landsbygden i Svenskfinland. *Svenskan i Finland* 16 (167–184), red. av Jaana Kolu, Mikko Kuronen & Åsa Palviainen. Jyväskylä universitet. [Jyväskylä Studies in Humanities 298] [[Elektroniskt tillgänglig](#)]